

Лабінська Оксана Михайлівна,
інженер кафедри екології та охорони навколишнього середовища,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород

ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА ОСВІТА В СЛОВАЦЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ В КОНТЕКСТІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Комплексне дослідження перебудови системи шкільної педагогічної освіти Словаччини в контексті інтеграції України до європейського освітнього простору має не лише теоретичне, а передусім і практичне значення. На прикладі Словацької Республіки можна простежити процес змін у системі педагогічної освіти від соціалістичної (командно-адміністративної) до сучасної шкільної освіти країни - члена Європейського Союзу. В статті проводиться аналіз нормативно-правових документів Словацької Республіки, покликаних забезпечити безперервне екологічне виховання та освіту суспільства. Особлива увага приділяється документам, спрямованим на екологічне виховання та освіту учнів на всіх ступенях шкіл.

Ключові слова: державна екологічна політика, стратегія сталого розвитку, основна та середня школа.

Постановка проблеми. Вступ людства до епохи нових взаємостосунків з природою, у процесі яких людина вичерпує та забруднює дедалі більше природних ресурсів, відношення до природи тільки як до джерела сировини, зумовили глобальні проблеми сучасності - порушення рівноваги в навколишньому природному середовищі. Такий стан довкілля зумовлений також низьким рівнем екологічного виховання та освіти громадян і вимагає зміни не тільки його поведінки, але, що особливо важливо, зміни його ціннісних орієнтирів - формування у молоді екологічного світогляду і екологічної культури. У зв'язку з цим екологічна освіта і екологічне виховання стають новим пріоритетним напрямком педагогічної теорії і практики. Особливе місце в цьому належить школі - найважливішій ланці становлення особистості.

Одним із найважливіших завдань сучасної школи є підвищення екологічної грамотності учнів, озброєння їх навичками економного, бережливого використання природних ресурсів, формування активної, гуманної позиції у ставленні до природи. Нинішній рівень екологічного виховання та освіти в освітньому просторі України реалізується недостатньою мірою, а темпи й глибина перетворень не відповідають потребам суспільства, держави та особистості. Нині екологічну освіту й виховання розглядають як аспект гуманізації шкільної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, показує, що різними аспектами екологізації шкільної освіти займалися численні вітчизняні вчені, зокрема: Н.М.Буринська, Л.Величко, Т.І.Вороненко, І.А.Воронцова, О.Й.Дем'янюк, Ю.А.Дмитрук, В.П.Каленська, О.Л.Пруцакова, Т.В.Саєнко, Ю.А.Скиба, Т.М.Чорноштан, С.В.Шмалей, О.Г.Ярошенко та ін. Поширюється практика вивчення в Україні зарубіжного досвіду шкільної освіти (І.М.Костицька, Ю.А.Кучер, О.І.Літвінов, М.Є.М'ясовський, С.В.Павлюк, Б.Л.Фуртак) та ін.

У даному контексті особливо цінним є досвід країн-сусідів колишнього соціалістичного табору, зважаючи на близькість соціальних систем, соціокультурних, етноментальних та історико-політичних умов. Осмислення їх досвіду відкривають можливості творення сучасної освітньої політики України з урахуванням переваг та уникнення недоліків, що притаманні цим країнам у перехідний період.

Однією з постсоціалістичних країн, що послідовно й комплексно проводить освітні реформи, спрямовані на повноцінну адаптацію до цінностей Європейського Союзу, що включає і екологічне виховання та освіту, є Словацька Республіка, де питанням екологізації освіти присвячені роботи таких науковців: Рената Бернатової (Renáta Bernátová), Ян Дегро (Ján Degro), Еріка Фрикова (Erika Fryková), Дануше Краснічкова (Danuše Kvasničková), Марія Оролінова (Mária Orolínová), Йозеф Терек (Jozef Terek), Зденек Востал (Zdenek Vostal) та ін.

Мета статті: проаналізувати нормативно-правові документи Словацької Республіки, покликані забезпечити

безперервне екологічне виховання та освіту суспільства, особливо документи, спрямовані на екологічне виховання та освіту учнів на всіх ступенях шкіл.

Результати дослідження. Початок екологічної освіти в Словаччині можна пов'язати з такими іменами: Йозеф Дікрет-Матеїовьє (Jozef Dekret-Matejovje), Андрей Кметь (Andrej Kmet'), Юрай Фандлі (Juraj Fándly), Йозеф Голубі (Jozef Holuby), Густав Зехентер-Ласкомерскій (Gustáv Zechenter-Laskomerský), Ян Волко-Старогорскій (Ján Volko-Starohorský), Мілан Пацановскій (Milan Pácanovský) та інші. Значний внесок у її розвиток, особливо у повоєний період, внесли працівники державної служби охорони природи, лікарі, науковці, педагоги, працівники народних парків, спеціалізованих музеїв та ін. До раціонального використання природних ресурсів, так званих «чистих технологій», закликали більшість інженерів та економістів.

Екологічна освіта поступово стала частиною вивчення більшості природничих наук (біології, географії, хімії, геології, фізики та ін.), медичних наук (особиста гігієна) та деяких технічних спеціальностей. Після 1990 року почали створюватися правові, організаційні, економічні та концептуальні передумови, які привели до значного поліпшення ситуації та створення комплексної системи екологічного виховання і освіти. Розвитку такої освіти сприяють ряд програмних документів:

«Стратегія, принципи і пріоритети державної екологічної політики» («Stratégia, zásady a priority štátnej environmentálnej politiky») [1] ґрунтується на висновках та прийнятих документах конференції ООН з навколишнього середовища та розвитку 1992 р. У документі наголошується на вирішальне значення екологічного виховання та освіти для охорони навколишнього середовища. З точки зору досліджуваного питання, представляє інтерес IV. блок цілей екологічної політики - *екологічна політика в галузі виховання та освіти, професійної підготовки, підвищення обізнаності громадськості, організації, управління і координації заходів по охороні навколишнього середовища*. Серед середньострокових цілей до 2000-2010 рр. включено створення шкільної позакласної системи екологічного виховання та освіти, покращення екологічної пропаганди через забезпечення інформованості громадян про стан природного навколишнього середовища в регіонах та його вплив на їх здоров'я. Реалізація Стратегії забезпечується впровадженням та дотриманням основ державної екологічної політики, які мають одночасно утворювати основи екологічного виховання – перевага превентивних заходів, дотримання принципів державної екологічної політики у всіх сферах господарювання, вирішення екологічних проблем веде до вирішення економічних, сучасна генерація несе відповідальність за стан природного навколишнього середовища перед майбутніми поколіннями, комплексне та системне вирішення проблем природного навколишнього середовища, дотримання принципу «платить той, хто забруднює», у випадках забруднення природного навколишнього середовища брати до уваги вплив на здоров'я людей та природне навколишнє середовище, вводити інноваційні підходи в сфері охорони лісів та

грунтів, вважати охорону природного навколишнього середовища фундаментальною умовою для зупинки несприятливого розвитку стану здоров'я населення.

«Народна екологічна програма дій I. на 1996-1999 рр.» («Národný environmentálny akčný program I. na roky 1996-1999»)[2]. З погляду виховання та освіти для сталого розвитку інтерес представляє I частина: *Екологічне виховання, освіта та пропаганда*. В цій частині документу запропоновані заходи як, наприклад, потреба створення «Концепції екологічного виховання та освіти в Словацькій Республіці», розробка «Навчальних основ екологічного виховання та освіти основних та середніх шкіл/Екологічний мінімум» та ін. Екологічне виховання в основній та середній школах не є окремим предметом, а є частиною змісту індивідуальних навчальних предметів. Основи екологічного виховання не змінюють навчальні плани індивідуальних дисциплін, але направляє їх розробку і використання, визначає спрямованість діяльності на проблематику, яку вчителі мають реалізувати в рамках навчальних годин та в позаурочний час. Навчальні основи екологічного виховання та освіти методично рекомендують наступні теми: охорона біорізноманіття – різноманітність життя на нашій планеті; зникнення лісів; ерозія ґрунтів; раціональне використання природних ресурсів; забруднення повітря, води, ґрунтів; зменшення озонового шару; кислотні дощі; парниковий ефект; споживання енергії; утилізація відходів; урбанізація; демографічний вибух.

«Концепція екологічного виховання та освіти в Словацькій Республіці, 1997» («Konceptcia environmentálnej výchovy a vzdelávania, 1997»)[4] представляє собою основний етап створення комплексної програми шкільного і позашкільного екологічного виховання та освіти в Словацькій Республіці. Впливає на підставі виконання заходів Народної екологічної програми дій I. на 1996-1999 рр. У документі оцінюється загальний стан та розвиток екологічного виховання та освіти в Словацькій Республіці. Концепція в різних частинах оцінює: екологічне виховання та освіту в школах та позашкільних закладах, екологічну освіту працівників державної служби, інформованість населення про екологічний стан довкілля, міжнародну співпрацю в даній області. Заключна частина документу містить концептуальні плани та цілі екологічного виховання та освіти та заходи щодо підвищення їх ефективності. Як наприклад, розвиток нових видів діяльності в цій області, забезпечити зв'язок між теорією та практикою, розробити та реалізувати проекти екологічного виховання, розвивати міжнародну співпрацю в цій області і т.д.

«Народна екологічна програма дій II. на 1999-2000 рр.» («Národný environmentálny akčný program II. naroky 1999-2000»)[5] ґрунтується на Стратегії, принципах і пріоритетах державної екологічної політики та Народну екологічну програму дій I., відновлює її короткострокові та середньострокові цілі та оцінюється реалізація подальших. «Впливає з необхідності створення умов для сталого розвитку суспільства в національному та міжнародному контексті, як і необхідності для виконання умов, що дозволяють інтеграцію Словацької Республіки до європейських та міжнародних структур, які спеціалізуються на глобальній екологічній безпеці та підтримці миру у всьому світі (ЄС, ОЕСР, ООН). Вимогою розвитку суспільства до стійкої тенденції розвитку є усвідомлення того, що продовженням розвитку діяльності суспільства, соціальним та економічним розвитком обумовлений стан навколишнього середовища та його окремих складових».

Отже сектор I: *Екологічне виховання, освіта та пропаганда*, з-поміж основних цілей цього сектору визначає завершення інтегрованої шкільної та позашкільної системи виховання і освіти в даній сфері та забезпечення доступу громадськості до інформації, що стосується природного навколишнього середовища, збільшення участі широких кіл громадськості при прийнятті рішень.

«Народна стратегія сталого розвитку Словацької Республіки, 2001» («Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja Slovenskej republiky, 2001»)[6] була підготовлена в рамках Проєкту «Підтримка сталого розвитку в Словацькій Республіці», який

працював протягом 1999-2001 рр., гарантом виступало Міністерство навколишнього середовища Словацької Республіки а реалізатором Регіональні екологічні центри країн середньої та східної Європи.

З погляду екологічного виховання та освіти інтерес представляють наступні завдання стратегії: підтримувати неурядові організації, громадські об'єднання, участь громадськості у розвитку суспільства; підвищення правової свідомості; інновації в ціннісній орієнтації суспільства; виховання та освіта; побудова сучасної і якісної шкільної системи; підтримка науки та дослідницької діяльності. Питанням екологічного виховання та освіти присвячена окрема глава. Згідно з цим документом, акцент має бути зосереджений на інтеграції природних, культурних, історичних та соціальних аспектах індивідуальних предметів в основній та середній школах.

«Концепція державної політики щодо дітей та молоді до 2007 року (2001)» («Konceptcia štátnej politiky vo vzťahu k deťom a mládeži do roku 2007 (2001)»)[7]. Ціллю концепції було створити умови для оптимального фізичного, духовного та суспільного розвитку молоді генерации і в той же час створити умови для використання творчого потенціалу молоді. Цей документ орієнтований на молоді до 26 років. З точки зору стратегії сталого розвитку представляють інтерес стратегічні цілі документу, як наприклад, формування особистості, участь молодих людей при формуванні регіональної політики, охорона молоді від негативних впливів суспільства. Ціллю державної політики в цьому документі є посилення процесу побудови суспільством екологічного мислення як наприклад включенням ідей стратегії сталого розвитку до навчальних планів основної та середньої школи. Причому вважається за необхідне редагувати зміст навчальних програм, тобто видалити непотрібну та непридатну для використання інформацію та доповнити інформацією, яка стосується питань стратегії сталого розвитку в практичному житті. Важливою ціллю державної політики згідно концепції є «тривалий період моніторингу екологічних наслідків впливу окремих компонентів навколишнього середовища на загальний спосіб життя суспільства, дітей та молоді, а також форм використання дозвілля та інших форм діяльності для розвитку особистості»

«Програма дій для тривалого розвитку в Словацькій Республіці на 2005-2010 роки» («Akčný plán trvalo udržateľného rozvoja v SR na roky 2005-2010»)[8]. Документ своїм змістом і спрямованістю спирається на Народну стратегію сталого розвитку. Програма дій містить 14 пріоритетних завдань. Для нас представляє інтерес 12 завдання: Включення основних принципів стратегії сталого розвитку до навчальних планів на всіх ступенях школи та в системі безперервного навчання.

У цьому напрямку йдеться про включення Стратегії навчання для сталого розвитку до навчального. Частиною цього наміру є підвищення здатності громадян сприймати державну екологічну політику та екологічну політику ЄС; підвищити рівень екологічної освіти та екологічної свідомості громадян спільно з підвищенням свідомості суспільства для забезпечення сталого розвитку. Програма дій вказує на необхідність реформи школи, розробку та прийняття нового шкільного закону.

«Концепція екологічного виховання та освіти на всіх ступенях шкіл в Словацькій Республіці та в системі безперервної освіти (2006)» («Konceptcia environmentálnej výchovy a vzdelávania na všetkých stupňoch škôl v Slovenskej republike a v systéme celoživotného vzdelávania (2006)»)[9]. Серед пріоритетних завдань, записаних в Концепції – прийняття філософії, цілей та стратегії реалізації виховання для сталого розвитку, підвищення якості освіти у сфері екологічного виховання, оновлення змісту екологічного виховання та освіти для потреб сталого розвитку.

«План дій реалізації Концепції екологічного виховання та освіти на всіх ступенях шкіл в Словацькій Республіці та в системі безперервної освіти – План дій виховання та освіти для сталого розвитку в Словацькій Республіці (2006)» («Akčný plán realizácie Konceptcie environmentálnej výchovy a vzdelávania na všetkých

stupňoch škôl v Slovenskej republike a v systéme celoživotného vzdelávania - Akčný plan výchovy a vzdelávania k TUR SR (2006)» [10].

З погляду досліджуваної проблематики, інтерес представляє частина В – *Завдання в області виховання та освіти в школі та в подальшій освіті*. Для забезпечення виконання завдань, потрібно зробити наступні кроки:

- забезпечити законодавчо умови для роботи координаторів екологічного виховання;
- виділення коштів школам та неурядовим організаціям для діяльності в області виховання та освіти для сталого розвитку, використовувати не тільки державне фінансування, але і міжнародні джерела відповідних фондів;
- створити умови для реалізації проєктів, які підтримуються ЄС;
- збільшити частки програм у різних сферах навчання та освіти для сталого розвитку, створити умови для введення принципів та цілей сталого розвитку в умовах школи;
- вивчати основні принципи ідей сталого розвитку на всіх рівнях школи;
- розробити навчальні плани та програми для виховання та навчання для сталого розвитку;
- оновити підручники – доповнити питаннями стратегії сталого розвитку;
- можливість використання альтернативних форм навчання – використання новітніх ІТ технологій;
- забезпечити подальше навчання вчителів та координаторів.

«Оновлена Національна стратегія щодо збереження біорізноманіття до 2020 року» («Aktualizovaná národná stratégia ochrany biodiverzity do roku 2020») [11] є ключовим документом у сфері охорони біорізноманіття в Словацькій Республіці до 2020 року.

Баченням Стратегічного плану збереження біорізноманіття 2011-2020 рр. є «жити в гармонії з природою», а в ширших часових рамках до 2050 р. забезпечити «оцінку, захист, відновлення та раціональне використання біологічного різноманіття, підтримку екосистемних служб, здоров'я Планети та забезпечення переваг, необхідних для людей».

«Порядок денний 21 СР (2015)» («Agenda 21 SR (2015)») [12] складається з IV частин: соціальні та економічні аспекти; охорона та використання ресурсів для розвитку; посилення роботи відповідних організацій; засоби для реалізації.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Комплексне дослідження перебудови системи шкільної педагогічної освіти Словаччини в контексті інтеграції України до європейського освітнього простору має не лише теоретичне, а передусім і практичне значення. На прикладі Словацької Республіки можна прослідкувати процес змін у системі педагогічної освіти від соціалістичної (командно-адміністративної) до сучасної шкільної освіти країни - члена Європейського Союзу. Вивчення і врахування словацького досвіду трансформаційних процесів може бути корисним для України, для якої сьогодні актуальним завданням є створення сучасної, дієвої та цілісної системи екологічного виховання школярів з урахуванням кращого зарубіжного досвіду.

Список використаних джерел:

1. *Stratégia, zásady a priority štátnej environmentálnej politiky* [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <<http://www.minzp.sk/dokumenty/strategieke-dokumenty/strategia-zasady-priority-statnej-environmentalnej-politiky.html>> Загол. з документу – Мова слов.
2. *Národný environmentálny akčný program I. na roky 1996-1999* [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <<http://www.seps.sk/zp/casopisy/zp/2000/zp3/klinda.htm>> Загол. з документу – Мова слов.
3. *Učebné osnovy environmentálnej výchovy pre základné školy a stredné školy /Environmentálne minimum/, 1996* [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <<http://www.infovek.sk/predmety/enviro/dokumenty/uo-envv-zs-ss.pdf>> Загол. з документу – Мова слов.
4. *Koncepcia environmentálnej výchovy a vzdelávania, 1997* [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <<http://www.spirala.sk/wp-content/uploads/koncepcia.doc>> Загол. з документу – Мова слов.
5. *Národný environmentálny akčný program II. na roky 1999-2000* [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <<http://www.minzp.sk/dokumenty/strategieke-dokumenty/narodny-environmentalny-akcny-program-ii.html>> Загол. з документу – Мова слов.
6. *Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja Slovenskej republiky 2001* [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <<http://www.minzp.sk/files/dokumenty/strategieke-dokumenty/narodna-strategia-trvalo-udrzatelneho-rozvoja-slovenskej-republiky-cast-1.rtf>> Загол. з документу – Мова слов.
7. *Koncepcia štátnej politiky vo vzťahu k deťom a mládeži do roku 2007* [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <<https://www.iuventa.sk/files/documents/legislativa/koncepcia%20do%20r.%202007.pdf>> Загол. з документу – Мова слов.
8. *Akčný plán trvalo udržateľného rozvoja v SR na roky 2005-2010* [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.rokovania.sk/File.aspx/ViewDocumentHtml/Mater-Dokum-20307?prefixFile=m_> Загол. з документу – Мова слов.
9. *Koncepcia environmentálnej výchovy a vzdelávania na všetkých stupňoch škôl v Slovenskej republike a v systéme celoživotného vzdelávania (2006)* [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.enviromagazin.sk/enviro2009/enviro6/17_o.pdf> Загол. з документу – Мова слов.
10. *Akčný plán realizácie Koncepcie environmentálnej výchovy a vzdelávania na všetkých stupňoch škôl v Slovenskej republike a v systéme celoživotného vzdelávania - Akčný plan výchovy a vzdelávania k TUR SR (2006)* [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <<http://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/esd/Implementation/NAP/SlovakiaNAP.Slovak.pdf>> Загол. з документу – Мова слов.
11. *Aktualizovaná národná stratégia ochrany biodiverzity do roku 2020* [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.minzp.sk/files/oblasti/ochrana-prirody-a-krajiny/biodiverzita/narodna_strateg_ochr_biodiverz_2020.pdf> Загол. з документу – Мова слов.
12. *Agenda 21 SR (2015)* [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <<http://www.minzp.sk/files/dokumenty/agenda21-sk.pdf>> Загол. з документу – Мова слов.

Комплексное исследование перестройки системы школьного педагогического образования Словакии в контексте интеграции Украины в европейское образовательное пространство имеет не только теоретическое, но прежде всего и практическое значение. На примере Словацкой Республики можно проследить процесс изменений в системе педагогического образования от социалистического до современного школьного образования страны - члена Европейского Союза. В статье проводится анализ нормативно-правовых документов Словацкой Республики, призванных обеспечить непрерывное экологическое воспитание и образование общества. Особое внимание уделяется документам, направленным на экологическое воспитание и образование учащихся на всех ступенях школ.

Ключевые слова: государственная экологическая политика, стратегия устойчивого развития, основная и средняя школа.

Admission of the mankind to the new human relationship with nature, during which a person exhausts and pollutes more and more natural resources, our attitude to nature as only to a source of raw materials, caused our time global problems - disturbed the balance of the environment. This environmental condition is also caused by the low level of environmental training and environmental education of people and requires changes not only in their behavior but, what is more important, changes in their orientation values - the formation of the youth environmental philosophy and environmental culture. In this regard environmental education and environmental training have become the new priority of educational theory and practice. Comprehensive research in reformation of the school pedagogic education in Slovakia in the context of Ukraine's integration into the European educational space has not only theoretical but above all practical significance. The example of Slovak Republic could trace the process of changes in pedagogical education from the socialist (command & administrative) to the modern school education in the country - a member of the European Union. The article analyzes the legal documents of the Slovak Republic to ensure the continuous environmental training and education of the society. Particular attention is paid to the documents aimed at environmental training and education of students at all school levels.

Key words: state environmental policy, sustainable development strategy, the primary and secondary school.

УДК 378.22

Пазюра Наталія Валентинівна,
доктор педагогічних наук, доцент,
Національний авіаційний університет, м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇВ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

В статті увага приділена особливостям підготовки докторів філософії в зарубіжних країнах. Автор аналізує основні тенденції у навчанні здобувачів докторського ступеня за рубежем. Схарактеризовані основні форми та методи навчання майбутніх докторів філософії в університетах світу. Порівняльно-педагогічний аналіз дозволив окреслити заходи, необхідні для розбудови вітчизняної системи підготовки наукових кадрів на рівні доктора філософії, відповідно до сучасних європейських принципів з урахуванням прогресивного досвіду розвинених країн світу.

Ключові слова: доктор філософії, тенденції, програми підготовки, зміст, форми, методи підготовки, вищі навчальні заклади.

Постановка проблеми. Протягом останньої чверті століття підготовка наукового персоналу на третьому освітньо-науковому рівні набуває поширення в світі. Вважається, що здобувачі докторського ступеня, як найбільш кваліфікована робоча сила, крім значного внеску у економічне зростання країни, в якій вони працюють, шляхом продукування знань ще сприяють вирішенню соціальних проблем. Результатом проведення наукових досліджень в різних галузях є поява інновацій, патентування винаходів, які підвищують національну конкурентоспроможність на світовому ринку збуту.

Інтеграція України у європейський освітній, науковий і дослідницький простір, передбачає кардинальну перебудову системи підготовки наукових кадрів. Зміни в цій галузі почались у 2016 р. З цього часу замість кандидатів наук проводиться підготовка докторів філософії. Ця реформа аспірантури закріплена новою редакцією Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.). Звичайно, що перехід до підготовки докторів філософії потребує розробки й впровадження нових правил функціонування аспірантури та процедур захисту дисертаційного дослідження. На жаль, хоча законом «Про вищу освіту» вимагається впровадження в Україні наукового ступеня доктора філософії, однак конкретні параметри та механізми майбутнього функціонування цієї системи ще не визначені. Тому для їх розроблення необхідно звернутись до досвіду зарубіжних країн, в яких підготовка наукових кадрів здійснюється за такою системою вже багато років і які демонструють її ефективність та високі якісні та кількісні показники.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Так як проблематика виховання наукових кадрів за такою системою є новою, у вітчизняній літературі ця проблема у порівняльному контексті висвітлена недостатньо. Зарубіжні автори порушували питання викликів глобалізації до докторського рівня освіти (Л. Рейсберг), механізми забезпечення якості освіти (Т. Йоргенсен), здійснення наукового керівництва (Г. Грін).

Мета статі: виявити особливості у підготовці докторів філософії в зарубіжних країнах, охарактеризувати основні тенденції у навчанні здобувачів докторського ступеня за рубежем, описати основні форми та методи навчання

майбутніх докторів філософії в університетах світу, визначити кроки, необхідні для розбудови вітчизняної системи підготовки наукових кадрів на рівні доктора філософії, яка б відповідала сучасним європейським принципам з урахуванням прогресивного досвіду розвинених країн світу.

Результати дослідження. Постановою Кабінету Міністрів від 23 березня 2016 р. № 261 «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)» Уряд затвердив Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступенів доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах). Упорядковано прийом до вищого навчального закладу (наукової установи) здобувачів вищої освіти ступенів доктора філософії та доктора наук; передбачаються вступні випробування та виконання особою відповідної освітньо-наукової програми ВНЗ за певною спеціальністю та проведення власного наукового дослідження; встановлюється, що підготовка в аспірантурі (ад'юнктурі) та докторантурі завершується захистом наукових досягнень аспіранта (ад'юнкта) або докторанта у спеціалізованій вченій раді; спрощується процедура в частині визначення готовності дисертації та дисертанта до атестації спеціалізованою вченою радою - лише за рішенням наукового керівника (консультанта) (підготовка висновку установи, де виконана дисертація, не передбачається); реалізується принцип автономії вищих навчальних закладів в частині набуття закладом права на підготовку наукових кадрів за своїм власним рішенням, а не за рішенням МОН.

Дослідження моделей підготовки докторів філософії в різних країнах показує, що вона трансформується від периферійної моделі, доступної для невеликої кількості елітарних груп до масової. Можна виділити декілька трендів у цьому процесі трансформації та встановити вплив історичних, економічних, культурологічних чинників на розвиток моделей. Безперечним є той факт, що чинники впливу залежать від специфічного контексту організації докторських програм у певній країні. В залежності від пріоритетів освітньої політики, відкритості освітніх систем до змін в різних країнах тенденції виявляються по різному.

Проведене дослідження свідчить про наявність певних